

VERGİ KAÇAKÇILIĞININ İSTENİLİRLİĞİ ÜZERİNE: KLASİKLERE KARŞI ANAYASAL EKONOMİK YAKLAŞIM*

Çev.: Dr. Metin TAŞ**

I- GİRİŞ

Vergi kaçakçılığının ekonomik istenilirliliği konusundaki tartışmalar, kaçakçılara fayda veya maliyet sağlayabilen kaçakçılık kumarının doğasında yer alan belirsizlik etrafında toplanmıştır. Weiss (1976) ve Stiglitz (1980), bu gibi belirsizliklerin, gelir vergisinden kaynaklanan çarpıtıcı etkileri azaltabileceği gerekçesiyle, gelir vergisi kaçakçılığının gerçekten istenilir olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Yitzhaki (1987), sorunu Weiss gibi ele alıp gelir vergisi kaçakçılığının belirsiz olmasının etkisizliği artıracakını öne sürmüştür. Vergi kaçakçılığının istenilirliliği hakkında uyum içinde olmayan bu modeller, üç önemli varsayımı paylaşmaktadır. İlk olarak, vergi gelirleri sabit tutularak devletin belirlenmiş bir gelir hedefine ulaşmayı amaçladığı kabul edilir. Vergi kaçakçılığının sonucu, vergi gelirlerinin kaybı değil; daha yüksek vergi oranlarıdır. İkinci olarak bu modeller, hem kaçakçılar ve hem de dürüst yükümlüler açısından toplumun amacının maksimizasyon olduğunu varsayarlar. Vergi kaçakçılığı tercihleri, yasadışı olmasına ve bu yüzden mevcut ahlaki normları ihlâl etmesine rağmen, sosyal refah fonksiyonunda hesaba katılmıştır. Üçüncü olarak bu modeller vergi kaçakçılığının fayda ve maliyetini ölçerken, yasadışı faaliyetlerden

* Michael W. SPICER, "On The Desirability of Tax Evasion: Conventional versus Constitutional Economic Perspectives", *Public Finance*, Vol. xxxv, No: 1/1990, pp. 118-127.

** Yrd. Doç. Dr.: Uludağ Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünü Öğretim Üyesi

kaynaklanan psikolojik maliyetleri dikkate almamaktadır. Bu çalışma, bu üç varsayımın ciddi sorulara açık olduğunu ve vergi kaçakçılığının istenilirliliğinin ekonomik analizinin anayasal görüş çerçevesine daha iyi oturtulabileceğini ileri sürmektedir. Böyle bir bakış açısı, Brennan ve Buchanan (1977)'in çalışmalarından esin alarak geliştirilmiştir.

II- GELİRLER VE VERGİ ORANLARI

Gelirleri sabit tutan vergi kaçakçılığının ekonomik modelleri, akademisyenler ve bürokratların şu ortak görüşünü yansıtır: Vergi kaçakçılığı vergi gelirlerinin azalmasıyla sonuçlanır; bu da devleti vergi oranlarını artırarak kayıp gelirlerini telafi etme çabası içine iter. Haanson (1983), "yeraltı ekonomisinin varlığı, normal ekonomi üzerinde daha yüksek vergi oranlarını gerekli kılar" demekle böyle bir görüşü ifade etmektedir. Bu yüzden anılan modeller, dikkati kamu harcamaları ile vergi kaçakçılığı arasındaki ilişkiden başka bir yöne çeker ve devletin optimal boyutuna ilişkin normatik değer yargıları yapmaktan kaçınır. Vergi kaçakçılığının, veri vergi oranlarında, vergi gelirlerinin kaybına yol açıp açmayacağı literatürde tartışmalı bir konudur (Peacock ve Show (1982), Ricketts (1984), Lai ve Chang (1988)). Şu düşünülebilir: Vergi kaçakçılığından kaynaklanan daha düşük efektif vergi oranları ulusal gelirden yeterince büyük bir artış sağlayabilir ve toplam vergi gelirleri vergi kaçakçılığının olmadığı duruma göre gerçekten daha yüksek olabilir. Bununla birlikte, klasik makro ekonomi kuramına göre, düşük vergi oranlarının düşük vergi gelirlerine yol açtığını belirtmek gerekir. Burada, yasal vergi oranlarının varlığında vergi kaçakçılığının vergi gelirlerinde azalmayla sonuçlanacağı varsayılmıştır.

Yukarıdaki makro ekonomik varsayımı yapsak bile, vergi kaçakçılığının devleti vergi oranlarını yükseltmeye yönelteceğine ilişkin görüş hâlâ sorgulamaya açıktır. Çünkü, bu görüş gerçekçi olmayan bir devlet görüşüne dayanmaktadır. Brucewell ve Milnes (1977), devletin marjinal vergi gelirlerinin büyük bir kısmını harcayabileceğini ve böylece kaçakçılığın vergi oranları üzerindeki etkisinin çok küçük, sıfır, hatta negatif olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Daha biçimsel olarak Spicer (1987), devletin vergi gelirlerini maksimize etmeyi amaçladığı basit bir ekonomik modelde, vergi kaçakçılığının daha düşük vergi oranlarına neden olduğunu göstermiştir. Vergi oranını, yükümlülerin vergilenebilir faaliyetlerinin bir fiyatı olarak düşünürsek, bu sürpriz sonuç daha iyi anlaşılır. Vergi oranı iken, vergi kaçakçılığı, yükümlülerin vergilenebilir faaliyetlere olan talebini azaltır. Bu nedenle vergilenebilir faaliyetlerin talebindeki düşüş, devletin yükümlülere uygulayabileceği vergi oranını düşürür. Bu bulgu, yeraltı ekonomisi üzerine yapılan karşılaştırmalı uluslararası araştırma tarafından desteklenmektedir (Frey ve Weck (1983)). Bu araştırma, en azından mevcut delillere göre yeraltı ekonomisinin görece düşük olduğu sonucunu bulmuştur. Ayrıca, vergi ahlâkının daha yüksek olduğu İsveç ve Danimarka'da vergi yükü görece yüksektir. Bunlara

ek olarak, ABD'nde iç savaş sonrası döneme ilişkin bulgular, vergiye karşı direncin, daha düşük vergi oranlarına neden olduğunu göstermektedir (Brownlee (1979)).

Özetle, vergi kaçakçılığı devletin vergi gelirlerini ve vergi oranlarını yükseltme gücünü azaltmaktadır. Gelirlerin sabit tutulmasına dayanan vergi kaçakçılığının normatif analizi, matematiksel olarak doğru ve normatif olarak uygun olmasına rağmen, teori ve uygulamayla tutarlı değildir. Bu konuyu araştıran bir kimse, vergi kaçakçılığının vergi gelirlerini ve devletin boyutunu küçülttüğünü bulmak ve kaçakçılığın istenilir olup olmadığına ilişkin uygun yargılar ortaya koymak durumundadır.

III- VERGİ KAÇAKÇILIĞI TERCİHİ

Yasadışı faaliyet tercihlerinin sosyal refah fonksiyonunda hesaba katılıp katılmaması tartışmalı bir konudur. Sandmo (1981), bu tercihleri vergi politikaları analizinde hesaba katmakla birlikte, bu ahlâki sorunda alternatif bir "Kantian" yaklaşımın daha yararlı olacağını kabul etmektedir. Skinner ve Slemrod (1985), bu tür tercihlerin sosyal refah fonksiyonuna katılmasını savunmakla birlikte, vergi kaçakçılığı politikalarının değerlendirilmesinde, kaçakçıların rakamsal boyutunun "de facto" bir argüman olduğunu ileri sürmektedir. Bununla birlikte bu, konunun özüyle ilgili değildir. Bu argüman sosyal refahın ölçümünde kaçakçıların genelinin tercihleri ile ilgili değildir. Dahası, sadece kaçakçıların tercihleri ile ilgilidir ki, bu görece küçük bir yer tutmaktadır. Daha da ötesi, bir çok kimse "beleşçi" olmaya çabalarken dahi, vergi kaçakçılığını sosyal olarak istemez ve yaptırım politikaları oluşturulurken kaçakçılığın önlenmesini ister.

Vergi kaçakçılığının klasik ekonomik modeli, yasadışı faaliyet yapıldığında değer yargıları koymayı ihmal eder. Kaçakçılık, basit bir kumardan daha öte bir olaydır. Vergi kaçakçılığı, yasal-politik bir süreç sonucu ortaya çıkan belirli bir takım kuralların dışına çıkmayı gerektirir. Rhoads (1985), ekonominin kritiğini yaptığı bir kitabında, yasadışı hareket edenlerin tercihlerinin politika analizinde dikkate alınmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

"Hukukun dışına çıkan kimse, bunu yaptığı sürece toplumun da dışındadır. Onların bu yasak faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar, toplumun refahı değerlendirilirken rahatlıkla ihmal edilebilir."

Rhoads, ekonomistlerin değer yargıları ortaya koymaktan kaçınmak için, hukuka karşı gelenlerin tercihlerini analize dahil ettiklerini kabul etmektedir. Fakat, değer yargıları ortaya koymamanın, bunu yapmayı istemekten çok daha çelişkili bir durum olduğunu ileri sürmektedir. Bazı ekonomistler, vergi

kaçakçılığının ekonomik analizinin gerçekte vergi ahlâkına ışık tutmaktan çok, kaçakçılığın sonuçlarının faydacı tanımlanmış ekonomik etkinlik açısından mantıklı olarak ortaya çıkarabilmek için tanımlanmış bir şey olduğunu ileri sürmektedirler. Bununla birlikte, Weiss'in vergi kaçakçılığına ilişkin olarak "istenilir" ve "sosyal olarak yararlı" kavramlarını kullandığı da belirtilmelidir. Benzer olarak Yitzhaki (1987), yükümlünün devleti aldatmasının istenilen bir durum olup olmadığını araştırmaktadır. Ve Yitzhaki kaçakçılığın etkinliğini yazarken "istenilirlik" sözcüğünü kullanmaktadır. Bu analizler, kaçakçılık davranışının dış etkilerle olmadığını ya da bu tür bir analizin politik uygulamalarda hiçbir öneminin olmadığını ileri sürmektedir.

Diğer yandan, öyle özel koşullar olabilir ki, devletin yasadışı faaliyetleri dikkate alması istenebilir. Örneğin, Vietnam Savaşı sonrası, yasaları ihlal edenlere af çıkartılması isteği. Bu nedenle, yasadışı davranışların istenilip istenmediği her zaman değerlendirme dışı tutulamaz. Fakat, bu tür tercihlerin dikkate alınıp alınmamasının çelişkili olması, analize önemli bir sınırlama getirmektedir.

IV- VERGİ KAÇAKÇILIĞI VE PSİKOLOJİK MALİYETLER

Faydacılık temel alındığında, vergi kaçakçılığının normatif nedensel analizi, psikolojik nedenlerle kaçakçılara ve diğer kişilere yüklenen maliyetleri hesaba katmaz. Hatta ekonomistlerin hangi tercihleri hesaba katıp katmayacakları kendi yöntemleri arasında çelişkilidir. Vergi kaçakçılığının analizinde, kanunsuz davranışların ortaya çıkardığı psikolojik maliyetlere mutlaka yer verilmelidir. Kaldı ki, kaçakçılık üzerine yapılan amprik araştırmalar, sosyal normların önemini ortaya koymuştur. Kaçakçılık konusunda yapılan araştırmalar, kaçakçılığı pek çok kimsenin onaylamadığını, dahası bu duygunun kişilerin vergiye karşı davranışlarını etkileyebilecek kadar güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu tür psikolojik maliyetlerin ihmal edilmesi, ekonomistler vergi kaçakçılığının pozitif analizine (yani devlet harcamalarının kaçakçılık üzerindeki etkileri hakkında kehanette bulunma çabaları) yöneldikleri zaman anlaşılabilir. Kişilerin kendi çıkarları için kaçakçılık yaptıklarına ilişkin varsayım, denetim organları ve diğer politik değişkenlerin vergi kaçakçılığı kararındaki etkileri ile ilgili belirli önermelerden görece sonuç çıkarma konusunda işe yarar. Böyle bir yaklaşım, psikolojik maliyetlerin varlığını yadsımaz. Fakat, ekonomik analizde kişisel çıkarın çok daha önemli olduğunu varsayar. Bununla birlikte, sorgulamaya açık olan, faydacılığı baz alarak kaçakçılığın toplumsal açıdan istenilirliğine ilişkin yargılarda bulunulurken, psikolojik maliyetlerin varlığı zımni olarak yadsınır. Kaçakçılığı etkileyen değişkenlerle ilgili pozitif ifadelerden farklı olarak, kaçakçılığın istenilirliği ile ilgili normatif ifadeler herşeye rağmen test edilemez.

V- VERGİLEMEYE ANAYASAL YAKLAŞIM

Vergi kaçakçılığının normatif nedensel ekonomik analizi, kaçakçılığın vergi gelirleri üzerindeki etkisi ve yüklediği psikolojik maliyetler hariç, yasadışı faaliyet tercihlerinin ihmal edilmesi sorununu ortaya çıkartır. Bu sorun, vergi kaçakçılığının analizinde anayasal yaklaşım benimsenerek ortadan kaldırılabılır. Vergi politikasına anayasal yaklaşım Brennan ve Buchanan (1977) tarafından farklı vergi yapılarının etkinlik sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Onlar, tam bir anlaşma içindeki rasyonel bireylerin katılımıyla uyum içinde ortaya çıkan kurumları ve vergi ilkelerini belirlemeye çalıştılar.

Anayasal ekonomi politikasının amacı açıklayıcı değildir. Özel cemiyetlerin ya da toplulukların vergi kurumlarını nasıl geliştireceklerini açıklamaya çalışmaz. Tersine, devlet ve birey arasında meşru bir ilişki kurarak, kurumların ve vergi kurallarının normatif değerlemesi için bir temel sunar. Şu kadar ki, rasyonel bireyler arasındaki uyumdan ortaya çıkan belli vergi kurum ve kurallarını gösterebilir. Sonra da bunları "istenilir" ya da "iyi" şeklinde değerlendirebilir. Bu tür kural ve kurumların tam uyumunun "zorlama" ile gerçekleşmesinin olanaksız gibi görünmesi, anayasal reform için bir sorun ortaya çıkartır.

Anayasal yaklaşım, bireylerin ekonomik çıkarlarında önemli bir yer tutan vergi konusunda bir anayasa tasarladıklarını varsayar. Bununla birlikte bu yaklaşım, bireylerin bir anayasadan önce, buldukları mevcut durumun gelecekteki çıkarlarını ne yönde etkileyeceğini belirlemek istediklerini varsayar. Çünkü, anayasal tercihler en azından kısmen Rawlsian "cehalet örtüsü" arkasında yapılmış olacaktır. Başka bir deyişle, mademki gelecekteki durumlarına ilişkin büyük bir belirsizlik var öyleyse, bireyler toplumu için bir vergi anayasasına niyetlenmelidirler. Geleceğe ilişkin bu belirsizlik bu analizden beri önemlidir. Bu olmaksızın, bireyler toplumdaki gelecek durumları için en elverişli vergi kural ve kurumlarını basitçe seçecekler tam uyum mümkün olmayacaktır. Tam uyuma ilişkin kurallar olmaksızın, vergi politikasına anayasal yaklaşımın normatif gücü işlemez.

Vergi politikasına anayasal yaklaşım, anayasal bir yapı içinde devletin davranışları hakkında varsayımlar da yapar. Özellikle Brennan ve Buchanan, devletin en iyi Leviathan vergi yükümlüsü sömürçüsü olarak görüldüğünü ileri sürmektedir. Onlar, devletin davranışlarındaki seçim kaygılarının yararsız olduğunu, böylece gelir maksimizasyonunun politik sürecin bir sonucu olarak ortaya çıktığını varsayarlar. Bir görüş olarak gerçek dünya demokrasilerindeki politik süreçte, gelir maksimize eden devlet kavramı, Leviathan'a açıkça ters düşmektedir. Bununla birlikte, bir vergi anayasasının oluşturulmasında rasyonel bireylerin riskten hoşlanmadıkları varsayılır. Böylece, onlar devletin yönetim biçimine karışmaksızın kural ve kurumları belirlerler.

VI- VERGİ KAÇAKÇILIĞINA ANAYASAL YAKLAŞIM

Anayasal bir yapı içindeki bireylerin karşı karşıya olduğu sorun, gelir açlığı içinde bulunan bir devlet sömürsünden kurtulup, devletin sağladığı mal ve hizmetlerin yararlarını elde etmeye olanak veren, bir vergi anayasasının nasıl gelişeceği. Böyle bir sorun veri iken, bu bireyler vergi kaçakçılığına nasıl bakarlar? Analize başlarken, eğer bir vergi anayasası geliştirmek mümkün olmasaydı, kısmi bir cehalet örtüsü arasındaki bireylerin vergi kaçakçılığını nasıl gördüklerinin sorgulanması yararlıdır. Vergi anayasasının olmadığı bir durumda bireyler, devletin kendilerine fayda sağlamayacağını ummazlar. Bu bakımdan, vergi kaçakçılara karşı önlem alınmasını ya da yeni vergiler konulmasını onaylamazlar. Böylesi bir "orijinal" durumda olan bireyler, Leviathan'ın vergileme gücünü sınırlandırabilecek bir vergi anayasasının tasarlanacağına inanmadıkça, vergi kaçakçılığını "istenilmez" olarak değerlendirmezler. Gerçekten, eğer devlet gelir açlığı içinde bulunan Leviathan ise, vergi kaçakçılığı vergi oranlarını düşüreceğinden, istenilir olarak düşünülecektir. Böyle bir durumda vergi kaçakçılığı, Leviathan'ın vergi yükümlülerini sömürme gücünü sınırlandırmaya yardım eder. Açıktır ki, herhangi bir vergi anayasasının yokluğunda bu durum istenilir olacaktır.

Şimdi, Buchanan'ı ve onun yaklaşımını izleyerek bireyin bir vergi anayasasının istediği kadar kısıtlı olmasını seçebileceğini varsayalım. Bu koşullar altında, vergi kaçakçılığı istenilmez. Bunu görebilmek için bireyin anayasal kuralları ve yapıları geliştirirken kullandığı mantığı anlamak çok önemlidir. İlk olarak, birey devletin vergileme gücü üzerindeki anayasal sınırlamaları, vergi kaçakçılığının getirdiği sınırlamalara tercih edecektir. Vergi kaçakçılığının yasadışı yapısı ve kaçakçıların ceza durumundaki incinebilirlikleri, Leviathan devleti sınırlandırmanın daha az etkin bir yöntemi anlamındadır. Bunu şu şekilde de ifade edebiliriz: Eğer birey vergi kaçakçılığının istenilir bir fırsat olduğuna inanıyorsa, bu durumu vergi anayasasının bir parçası yaparak bu fırsatı yasallaştırabilir.

İkincisi, vergileme gücü üzerindeki anayasal sınırlar bireye onu sömüren Leviathan'ın gücünü sınırlamada yararlı olurken, aynı zamanda bu sınırlar hükümetin bireyin toplumsal mal ve hizmetlere olan talebini cevaplamadaki esnekliğini de kısıtlar. Bunun sonucunda, devletin sunduğu mal ve hizmetler düzeyini aşırı kısıtlayan bir vergi anayasası ortaya çıkabilir. Bu durumda rasyonel bir birey, belirli bir anayasal yapının istenilirliğini düşünürken; bunun maliyetleri ve faydalarını karşılaştıracak ve en azından faydalar maliyetler kadar büyükse, bu yapıyı onaylayacaktır. Bu tür bir mantık, eğer kişi seçiminde özgürse, kişinin optimal bir vergi anayasası geliştirmesini sağlayacaktır. Bu tür bir optimal vergi anayasası veri olarak alınırsa, vergi kaçakçılığı devletin vergi gelirlerini toplama ve mal ve hizmetleri finanse etmedeki gücünü aşırı olarak kısıtlayacağı için, vergi kaçakçılığı istenilmezdir.

Özetlersek, anayasal bir çerçevede bir bireyin vergi kaçakçılığının

istenilirliğine ilişkin görüşleri, Leviathan'ın vergileme gücünü sınırlandıracak bir vergi anayasasının geliştirilip geliştirilmeyeceğine bağlıdır. Böyle bir anayasanın yokluğunda, vergi kaçakçılığı istenilir bir durumdur. Çünkü, bir vergi anayasasının olmadığı durumda vergi kaçakçılığı, devletin üzerinde ikame bir kontrol sağlamaktadır. Normatif bir bakış açısından vergi kaçakçılığı ile vergiden kaçınma arasındaki fark bu durumda sözkonusu değildir. Optimal bir vergi anayasasının varlığında, vergi kaçakçılığı istenilir değildir. Çünkü, devlet aşırı bir biçimde kısıtlamaktadır. Vergi kaçakçılığı normatif olarak vergiden kaçınmadan farklılaşır. Bunun sonucunda, bir kimsenin vergi kaçakçılığını bir sorun olarak görüp görmemesi, vergi anayasasının devlete getirdiği kısıtlamaları o kimsenin nasıl gördüğüne bağlıdır. Eğer bir kimse bu sınırlamaları devlet açısından uygun görmüyorsa, bu durumda vergi kaçakçılığı istenilir. Diğer taraftan anayasal sınırlamalar uygun olarak görülüyorsa, bu durumda vergi kaçakçılığı istenilmez hale gelir. Burada, bu tür sınırlamaların yazala ya da yazılı olmayan biçimlerde olabileceğini belirtmekte yarar vardır. Örneğin, ABD'nde gelir vergisi oranlarının artırılmaması, 1981'den bu yana her iki partide politikacılar arasında yaygın bir desteğe sahip olduğundan, fiili olarak anayasal bir karakter kazanmıştır.

Bu görüş, vergi kaçakçılığının normatif sonuçlarındandır. Ekonomik analize dayandırıldığı zaman, geleneksel ekonomik analizdeki yaklaşımla keskin bir şekilde çelişir ve onun bazı sorunlarından kaçınır. İlk olarak anayasal yaklaşım, sabit gelirler varsaymaktan çok, vergi kaçakçılığını vergi gelirlerinin düşmesine yol açan bir olgu olarak değerlendirir ve bu tür gelir kayıplarının istenilirliği sorununa odaklaşır. İkinci olarak, anayasal yaklaşım vergi kaçakçılığının normatif sonuçlarını değerlendirmede, vergi kaçakçıların tercihlerini gözönüne alıp almamaya karar vermenin gerekliliğinden kaçınır. Bireysel tercihler, sadece vergi yasalarının yürürlüğe girmesi ve hükümetin bunları oluşturmasından önceki anayasal çerçevede gözönüne alındıkları için böyledir. Vergi yasaları yokken, vergi kaçakçıları da yoktur. Daha da ötesi, bir vergi anayasası üzerinde anlaşmadan önce, kişilerin kendi çıkarlarını savundukları varsayımıyla, vergi kaçakçılığı sonucu ortaya çıkan maliyetlerin psikolojisi de sözkonusu değildir.

Bununla birlikte, anayasal bakış açısı, anayasal çerçevede bireylerin, vergi kaçakçıların psikolojik maliyetler yüklediklerini görmeyi istediklerini öngörür. Devleti etkin bir şekilde sınırlandıracağına inandıkları bir vergi anayasası üzerinde anlaşabilecekleri varsayımıyla bireyler, vergi kaçakçılığına karşı biçimsel olmayan bazı normların geliştirilmesini seçebilirler. Vergi yükümlüleri tarafından böylesi normların içselleştirilmesi, vergi yükümlülerini vergi kaçakçılığına karar verirken, psikolojik maliyetleri hesaba katmaya yöneltir.

VII- SONUÇ

Vergi kaçakçılığının istenilir olup olmadığı konusunda anayasal bakış

açısı, vergi yükümlüleri ve devlete ilişkin gerçekçi olmayan varsayımlar yapan geleneksel modellere bir üstünlük sağlar. Daha da öteye anayasal bakış açısı, belirli türden tercihleri dahil edip diğerlerini dışarıda bırakma gücünden kaçınır. Kuşkusuz bunu yaparken, vergileme gücü üzerindeki anayasal kontrollerin uygun olup olmadığı sorusunu açık bırakır ve bu yüzden bir kimse, böyle bir analiz temilinde vergi kaçakçılığının istenilir olup olmadığını doğrulayamaz. En azından bizi sorulması gereken soruya yöneltir. Bu sorudan kaçmak yerine, vergi kaçakçılığını normatif sonuçlarını değerlendirmeye kalkışır.

Daha önce de belirtildiği gibi, anayasal politik ekonominin amacı açıklayıcı değildir. Burada, anayasal bakış açısının fiili vergi kaçakçılığı kararıyla ilişkisi önerilebilir. Gerçekten Brennan ve Buchanan (1980), vergilemeye anayasal yaklaşımın vergi yükümlülerinin davranışlarını açıklamaya yardımcı olduğunu savunmuştur. Onlar, bu yaklaşımın "1970'lerin vergi isyanında yükümlülerin tavırlarına önemli ölçüde ışık tuttuğunu" öne sürerler. Eğer bu doğruysa, Guttman (1977), Feige (1979), Tanzi (1982) ve diğerleri tarafından son yıllarda ABD'nde gözlenen vergi kaçakçılığındaki artış kısmen anayasal bir olgu olabilir. Özellikle vergi oranlarının yükselmesi, vergi yükümlülerinin devlet üzerindeki anayasal sınırların uygunluğuna güvenlerini sarsmış ve vergi konusundaki normlarını aşındırmıştır. Bu, kabul edilebileceği gibi spekülattır. Fakat vergi kaçakçılığı ile vergileme gücü üzerindeki anayasal sınırlamalar arasındaki ilişkinin, araştırmaya değebileceğini ortaya koyar.

Son olarak şu noktaya dikkati çekmeliyiz: Vergi kaçakçılığı sorununa anayasal yaklaşım, vergi yükümlülerinin çoğunluğunun düşüncesine daha yakındır. Bunların arasına iktisatçıları da katabiliriz. Ancak geleneksel ekonomik yaklaşımda durum böyle değildir. Birçok kimse, kaçakçılığa ilişkin belirsizliğin maliyetlerinin fiili ya da potansiyel kaçakçılar üstünde olması nedeniyle, vergi kaçakçılığını toplumun bir sorunu olarak görmezler. Vergi kaçakçılığı bir sorun olarak görülürse, bu devletin vergi gelirlerindeki kaybının istenilmez olarak değerlendirilmesindedir. Bundan öteye, bir toplumdaki yönetsel yapı, vergi kaçakçılığına ilişkin normatif yargıların yapılmasıyla ilişkili görülmektedir. Örneğin, 200 yıl önce 13 kolonide dedelerinin kaçırıldığı vergileri lanetlemeye kaç Amerikalı isteklidir?

Devlet "tiran" olduğunda, vergileme basit bir hırsızlıktır ve vergi kaçakçılığının istenilmez olduğunu söylemek mümkündür. Birçok kimse, vergi politikalarını yapan ve yönetenlerin iyi niyetlerine tam anlamıyla güvenmeyi istemeyebilir. Ve devletin vergileme gücü üzerinde yazılı ya da yazılı olmayan uygun anayasal kontrolleri görmek isterler. Bundan sonra vergi kaçakçılığını bir sorun olarak görebilirler. Webber ve Wildavsky (1986, s. 142), eski dönemlerdeki vergileme ve harcamaların tarihsel analizinde; "nerede ve ne zaman olursa olsun, çökmüş bürokrasinin zorladığı cezalandırıcı vergilendirme, kamu çıkarı kavramını zedeler" demektedir.

KAYNAKÇA

- Bracewell-Milnes, B. (1977);** "The Fisc and the Fugitive: Exploiting the Quarry", *The State of Taxation* (London: The Institute of Economic Affairs), s. 81-88.
- Brennan, G. & J. Buchanan (1977);** "Towards a Tax Constitution for Leviathan", *Journal of Public Economics*, Vol. 8, No. 3, s. 255-274.
- Brownlee, W.E. (1979);** "The Transformation of the Tax System and the Experts", *National Tax Journal*, Vol. 32, No. 2, s. 47-54.
- Feige, E.L. (1979);** "How Big Is the Irregular Economy?" *Challenge*, Vol. 22, No. 5, s. 5-13.
- Frey, B.S. & M. Weck (1983);** "Estimating the Hidden Economy: A Naive Approach", *Oxford Economic Papers*, Vol. 35, No. 1, s. 24-44.
- Guttman, P.M. (1977);** "The Subterranean Economy", *Financial Analysts Journal*, Vol. 33, s. 26-27.
- Haanson, I (1982);** "The Underground Economy in a High Tax Country: The Case of Sweden", *The Underground Economy in the United States and Abroad*, Edited by V. Tanzi (Toronto: Lexington Books), s. 233-243.
- Lai, C. & W. Chang (1988);** "Tax Evasion and Tax Collections: An Aggregate Demand-Aggregate Supply Analysis", *Public Finance*, Vol. 43, No. 1, s. 138-146.
- Peacock, A. & G.K. Shaw (1982);** "Tax Evasion and Tax Revenue Loss", *Public Finance*, Vol. 37, No. 2, s. 269-278.
- Rhoads, S.E. (1985);** *The Economist's View of the World: Government, Markets and Policy* (Cambridge: Cambridge University).
- Ricketts, M. (1984);** "On the Simple Macroeconomics of the Tax Evasion: An Elaboration of the Peacock-Shaw Approach", *Public Finance*, Vol. 39, No. 3, s. 420-424.
- Sandmo, A. (1981);** "Income Tax Evasion and the Equity-Efficiency Tradeoff", *Journal of Public Economics*, Vol. 16, No. 3, s. 265-288.
- Skinner, M.W. & J. Slemrod (1985);** "An Economic Perspective on Tax Evasion", *National Tax Journal*, Vol. 38, No. 3, s. 345-353.
- Spicer, M.W. (1986);** "Civilization at a Discount: The Problem of Tax Evasion", *National Tax Journal*, Vol. 39, No. 1, s. 13-19.
- Spicer, M.W. (1987);** "The Effect of Tax Evasion on Tax Rates Under Leviathan", *National Tax Journal*, Vol. 40, No. 4, s. 625-628.
- Stiglitz, J.E. (1982);** "Utilitarianism and Horizontal Equity: The Case for Random Taxation", *Journal of Public Economics*, Vol. 18, No. 1, s. 1-33.

- Tanzi, V. (1982);** "The Underground Economy and Tax Evasion in the United States: Estimates and Implications", *The Underground Economy in the United States and Abroad*, edited by V. Tanzi (op. cit.).
- Webber, C. & A. Wildavsky (1986);** *A History of Taxation and Expenditure in the Western World* (New York: Simon and Schuster).
- Weiss, L. (1976);** "The Desirability of Cheating Incentives and Randomes in the Optimal Income Tax", *Journal of Political Economy*, Vol. 84, No. 6, s. 1343-1352.
- Yitzhaki, S. (1987);** "On the Excess Burden of Tax Evasion", *Public Finance Quarterly*, Vol. 15, No. 2, s. 123-137.